

نگاهی به اهداف توسعه روابط باکو - آنکارا

سرویس آذربایجان/خبرگزاری آران

خبرگزاری آران / سرویس آذربایجان : دیدارهای فشرده مقامات بلند پایه ترکیه و جمهوری آذربایجان در سه ماه اخیر و امضای چند قرارداد که روابط دو کشور را تا سطح همکاری راهبردی ارتقا می دهد، از دید برخی کارشناسان حرکتی در واکنش به توسعه همکاری های ارمنستان با روسیه ارزیابی می شود.

جمهوری آذربایجان که از بدو استقلال با درگیر شدن در مساله قره باغ در وضعیت جنگی مقابل ارمنستان قرار دارد، با سپری شدن قریب به دو دهه از این وضعیت، از تلاش های اروپا، آمریکا و روسیه که تحت عنوان گروه 'مینسک' از طرف سازمان امنیت و همکاری اروپا مسئولیت حل مناقشه را بر عهده گرفته اند، ناامید شده است.

برخی از کارشناسان معتقدند که آمریکا و فرانسه در کنار روسیه به عنوان سه کشور عضو گروه مینسک بعد از گذشت قریب به 17 سال میانجیگری در عمل کاری از پیش نبرده و ضمن طولانی کردن پروسه مناقشه، حتی در کنار ارمنستان قرار گرفته اند.

این مساله ماه گذشته با امضای قرارداد جدید میان روسیه و ارمنستان در مورد تمدید مدت اجاره پایگاه 'گیومری' در ارمنستان از سوی روسیه و تغییر کاربری آن در راستای استفاده هر دو کشور در جهت اهداف امنیتی خودشان بیشتر تشدید شد.

برخی از مقامات و کارشناسان آذری بر این اعتقادند که روسیه با این اقدام نقش میانجی را در مناقشه از دست داده و عملا به یکی از طرف های مناقشه تبدیل شده است.

اگر چه روس ها این ادعا را قبول ندارند و قرارداد جدید را اقدامی عادی در راستای تمدید دوره اجاره این پایگاه قلمداد می کنند اما در عمل طرف آذری در این خصوص بقدر کفایت اقناع نشده است.

در سفر سه هفته قبل 'دیمتری مدودیف' رییس جمهوری روسیه به باکو نیز که دو هفته بعد از سفر وی به ایروان انجام گرفت تلاش مقامات روسیه برای ایجاد این اقناع در مقامات و افکار عمومی جمهوری آذربایجان چندان کارساز نبود و قراردادهای امضا شده در باکو هم که از حد تعیین خطوط مرزی و افزایش صادرات گاز فراتر نرفت، در مقایسه با

قراردادهای همکاری نظامی منعقد شده در ایروان قابل توجه به حساب نمی آمد.

آذری ها در عین حال از آمریکا نیز به عنوان دیگر عضو گروه مینسک در این خصوص چندان دل خوشی ندارند و اگرچه بر زبان جاری نمی سازند، اما در عمل اعتماد زیادی به آنها ندارند.

اختلاف نظر دو کشور در اوایل سال جاری در هنگام دعوت آمریکا از رییس جمهوری ارمنستان و عدم دعوت از همتای آذری او که به سردی در روابط دو کشور منجر شد، اگر چه با یکی دو نامه بعدی اوباما به الهام علی اف جنبه دلجویی گرفت اما در عمل آن اعتماد لازم را ایجاد نکرد.

در چنین وضعیتی دولت باکو با این احساس که بعد از قریب به دو دهه معطلی در مسئله قره باغ اکنون نیز در مواجهه با این مساله تا حدی تنها مانده، نگاه خود را به روابط منطقه ای سوق داده و در این راستا توجه خود را به روابط با ترکیه زیاد کرده است.

سفر اوایل ماه جاری عبدالله گل، رییس جمهوری ترکیه به باکو که در آستانه سفر مدودف به ایروان انجام گرفت، حرکتی در این راستا بود.

این سفر با امضای دو سند در زمینه همکاری راهبردی با جمهوری آذربایجان و کمک متقابل دو کشور همراه بود که از سوی برخی کارشناسان اقدامی متقابل و حتی پیشدستانه در انعقاد قرارداد جدید همکاری نظامی میان ارمنستان و روسیه ارزیابی شد.

قرارداد همکاری استراتژیک میان روسای جمهوری دو کشور در حالی امضا شد که از دید برخی کارشناسان اصولا نیازی به امضای این قرارداد نبود و ترکیه و جمهوری آذربایجان از ابتدای استقلال این کشور دارای قرارداد همکاری راهبردی بوده اند.

'وفا قلی زاده' کارشناس سیاسی در باکو در این خصوص می گوید: صرف نظر از اینکه انگیزه اصلی سفر عبدالله گل به باکو همین مساله بوده یا اهداف دیگری را داشته است، این سفر از نظر تلاقی زمانی در موقعیت مناسبی انجام گرفته است و می تواند واکنشی در راستای تقویت اتحاد استراتژیک و توسعه همکاری نظامی میان روسیه و ارمنستان تلقی شود.

گفته می شود که روسیه به عنوان یکی از سه عضو گروه میانجیگر 'مینسک' در مناقشه قره باغ از تقویت موقعیت نظامی جمهوری آذربایجان در برابر ارمنستان چندان خوشایند

نیست و دو عضو دیگر گروه مینسک یعنی فرانسه و آمریکا نیز در چنین موضعی با روسیه متفق القول هستند.

از دید برخی کارشناسان در باکو، اعضای گروه مینسک که بمدت قریب به 17 سال در حل مناقشه قره باغ تاخیر و بلاتکلیفی ایجاد کرده اند، در صدد حفظ وضعیت موجود مناقشه هستند و گاهی گفته می شود که آنان خواهان تداوم وضعیت موجود تا سه چهار دهه آینده نیز بوده و بر این اعتقادند که بعد از اتمام منابع نفتی جمهوری آذربایجان و کاهش

قدرت چانه زنی این کشور امکان حل مناقشه در وضعیت دلخواه آنان میسر خواهد شد.

یک روزنامه چاپ باکو چندی پیش با استناد به این موضوع نوشت: امضای قرارداد همکاری استراتژیک میان باکو و آنکارا و نیز قرارداد کمک متقابل در موارد لزوم در واقع یادآوری این همبستگی و در عین حال اعلام موضع در برابر تحول جدید در روابط ارمنستان و روسیه بود.

یک نماینده پارلمان ارمنستان هم در این خصوص اعلام کرده بود که روسیه با انعقاد قرارداد جدید با ارمنستان در صدد ایجاد توازن قوا در منطقه است تا از این طریق مانع از

توسل به رویکرد نظامی برای حل مناقشه قره باغ شود و این اقدام در عین حال پاسخی به تقویت توان نظامی و افزایش بودجه نظامی جمهوری آذربایجان به شمار می رود.

برخی از کارشناسان با اشاره به اینکه در مورد مفاد قراردادهای همکاری های جدید جمهوری آذربایجان و ترکیه اطلاعات زیادی منتشر نشده است، بر این اعتقادند که این همکاری ها در سطوح تامین و تجهیز سلاح بوده و حتی ایجاد پایگاه از سوی ترکیه در جمهوری آذربایجان را در برمی گیرد.

اقدامی که بر اساس قانون جدید دکتترین دفاعی جمهوری آذربایجان که چند ماه قبل در مجلس این کشور به تصویب رسید، از زمینه لازم برای اجرا برخوردار شده است.

برخی از رسانه ها در این خصوص احتمال مبتنی بر ایجاد پایگاه از سوی ترکیه در نخجوان را نیز مطرح کرده و بر این اعتقادند که این اقدام در عین اینکه می تواند پاسخی به

تقویت حضور نظامی روسیه در ارمنستان باشد، تضمین کننده امنیت بیشتر نخجوان به عنوان یک جمهوری خودمختار جمهوری آذربایجان هم تلقی می شود که با سرزمین اصلی این کشور ارتباط زمینی نداشته و در مقابل با ارمنستان دارای مرز مشترک است.

جمهوری آذربایجان و ترکیه در ماه های اخیر در جهت گسترش ارتباطات میان خودمختار نخجوان و ترکیه قراردادهایی را در زمینه های ارتباطی و انرژی با این کشور امضا کرده اند که احداث خط آهن میان دوطرف، ایجاد خط لوله گاز و توسعه ارتباطات زمینی و بازرگانی از آن جمله است.

این اقدامات در حالی که از سوی ارمنه با حساسیت دنبال شده و گاهی با عنوان اقدامی از سوی ترکیه در جهت تحت تاثیر قراردادن همه جانبه نخجوان قلمداد می شود، از طرف برخی از منابع آذری به عنوان واکنشی در برابر همکاری های نظامی روسیه و ارمنستان ارزیابی می شود.

پیشتر یک روزنامه چاپ باکو در مطلبی با عنوان 'ترکیه می تواند پایگاه نظامی در نخجوان برقرار کند'، به نقل از مصاحبه 'آرتاک شاکاریان' یک کارشناس ارمنی نوشته بود که ترکیه در صدد است با به دست گرفتن اقتصاد جمهوری خودمختار نخجوان این منطقه را تحت الحمایه خود بگیرد و با استقرار نیرو در نخجوان، ارمنستان را برای توافق با جمهوری

آذربایجان تحت فشار قرار دهد.

برخی از کارشناسان هم بر این اعتقادند که ترکیه با اتکا به پیمان موسوم به 'قارص' که در سال 1921 میان ترکیه و شوروی درخصوص تعیین مرزهای ترکیه با جمهوری های قفقاز جنوبی منعقد شده، می تواند در خصوص استقرار پایگاه نظامی در نخجوان دستاویز قانونی هم داشته باشد.

جمهوری خودمختار نخجوان با حدود پنج هزار و 500 کیلومترمربع مساحت و 400 هزار نفر جمعیت از نظر جغرافیایی با سرزمین اصلی جمهوری آذربایجان ارتباط نداشته و با جمهوری اسلامی ایران 163 کیلومتر مرز مشترک دارد و ضمن داشتن مرز 12 کیلومتری با کشور ترکیه، با ارمنستان نیز دارای 224 کیلومتر مرز مشترک است که این مرز به دلیل وضعیت جنگی میان جمهوری آذربایجان و ارمنستان بسته است.

تداوم ارتباطات مقامات جمهوری آذربایجان و ترکیه که در سال جاری حداقل با دو دیدار رییس جمهوری آذربایجان از ترکیه و دیدارهای متقابل رییس جمهوری و نخست وزیر ترکیه از باکو همراه بوده و در کنار تفاهم در بخش همکاری در زمینه انرژی و تعیین نرخ گاز صادراتی آذربایجان به ترکیه، به قرارداد همکاری استراتژیک هم انجامیده است، هفته گذشته در سفر 'الهام علی اف' به استانبول با قرارداد همکاری جدیدی که کامل کننده قراردادهای قبلی عنوان می شود، تداوم یافت.

این قرارداد با عنوان تشکیل 'شورای عالی همکاری راهبردی ترکیه و آذربایجان' در حاشیه اجلاس سران کشورهای ترک زبان در استانبول میان رییس جمهوری آذربایجان و نخست وزیر ترکیه امضا شد که از دید کارشناسان سرآغازی برای یک دوره جدید در تحکیم روابط دو کشور محسوب می شود.

'الهام علی اف' رییس جمهوری آذربایجان امضای این قرارداد را مهر تکمیل بر روابط دوستانه دو کشور دانست و گفت که این قرارداد تمامی زمینه های سیاسی، فرهنگی، تجارت، سرمایه گذاری های اقتصادی به ویژه در حوزه نفت و گاز و حمل و نقل را در برمی گیرد و حد و مرزی برای همکاری های مشترک بین دو کشور قائل نیست.

نخست وزیر ترکیه نیز این قرارداد را زمینه ساز تشکیل کارگروه های عملیاتی برای اجرایی کردن توافق های دو کشور دانست.

پایان پیام.